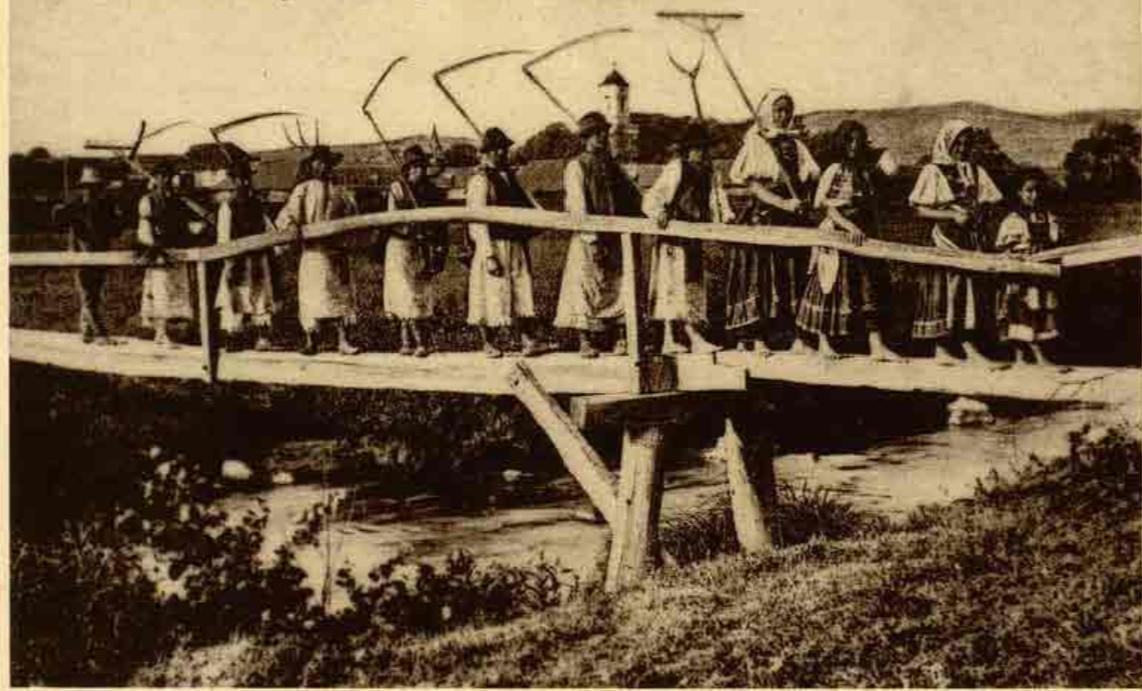

Slovenský národopis

1-2
38-1990

Návrat zo žatvy vo Veľkej Slatine. - (Zvolenská stol.)

Na obálke: 1. strana: Návrat zo žatvy. Prvá pol. 20. stor., Zvolenská Slatina, okr, Zvolen. Foto P. Socháň

4. strana: Pozvánky na zábavy v Pezinku. K článku K. Popelkovej: Spoločenské príležitosti stretávania sa obyvateľov malého mesta v medzivojnovom období. Foto H. Bakaljarová

Na príprave čísla spolupracovali PhDr. Gabriela Kiliánová a PhDr. Peter Salner, CSc.

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA
Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosálová, Antonín Robek, Peter Slavkovský, Viera Urbancová

Slovenský národopis

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

VEDA

VYDAVATEĽSTVO SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlíšené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vyniechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com
www.cejsh.icm.edu.pl
www.ceeol.de
www.mla.org
www.ulrichsweb.com
www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

- K FUNKCII SPOLOČENSKÝCH SKUPÍN PRI FORMOVANÍ SPOLOČENSKÉHO VEDOMIA A SPÔSOBU ŽIVOTA – HISTORICKÉ A ETNO-KULTÚRNE ASPEKTY
- Filová, Božena: O etnografickom výskume spoločenských skupín 8
- Sirovátká, Oldřich: Skupina, líd a národ v koncepcii folklóru 13
- Jakubíková, Kornélia: Pohlavná a veková diferenciácia v svadobných običajach na Slovensku 19
- Nikolicová, Desanka: Autorita a socializácia jednotlivca v rodine 29
- Radošanovičová, Miljana: Problematika socializácie v srbskej etnografii 19. a prvej polovice 20. storočia 35
- Ratica, Dušan: Miesto starých ľudí v rodinnom aspoločenskom živote slovenskej dediny 39
- Onderčaninová, Andrea: Spoločenské kontakty starých ľudí v súčasnosti 45
- Beneš, Bohuslav: K vlivu tradície na vznik a formovanie skupín v dětských folklórnych souborech 51
- Profantová, Zuzana: Generácia ako determinanta vtransmisii a tradícii folklórneho žánru 55
- Slavkovský, Peter: Sezónni rôbotníci ako sociálna skupina 65
- Kaňavský, Michal: Spoločenský pôvod remeselnických učňov a zmluvné vzťahy v rokoch 1889–1938 vo vybraných oblastiach Slovenska 71
- Čukán, Jaroslav: Funkcie podporného spolku v baníckej obci 83
- Kardosová, Monika: Živnostníci ako profesionálna skupina a ich význam pre spoločenský život mesta v medzivojnovej období 91
- Darulová, Jolana: Odraz sociálnych skupín v ľudovej próze 99
- Habovičiak, Anton: Tajný jazyk hornooravských predavačov plátна ako prejav ich skupinovej odlišnosti 103
- Bandíč, Dušan: K výskumu hodnotových orientácií vedeckej ustanovizne ako špecifickej spoločenskej skupiny 111
- Frolc, Václav: Mikrostruktura tradičného lokálneho spoločenství v Čechách a na Morave v 19. storočí 117
- Kovačevičová, Soňa: Spolkový život v Liptovskom Mikuláši v rokoch 1830–1945 135
- Langer, Jiří: Význam sociálneho prostredia pre kultúrne diferenciácie v sidelnom vývoji 150
- Podoba, Juraj: Odraz sociálnej štruktúry na vý-

- voji stavebnej kultúry a bývania na slovenskom viereku 160
- Štibrányiová, Tatiana: K problematike teritoriálnych skupín (na príklade kopaničiarskej obce Valaská Belá) 167
- Mérová, Margita: Veková a sociálna diferenciácia lokálneho spoločenstva (na príklade tanečného života) 173
- Kandert, Josef: Funkce tzv. lepších rodin ve vytváření hodnotových systémů středoslovenské vesnice 181
- Škovierová, Zita: Súčasné funkcie susedských skupín 184
- Paríková, Magdaléna: Miesto a funkcie služobníctva v lokálnom spoločenstve 191
- Chorváthová, Lubica: K otázke vplyvu cirkevného života na formovanie záujmových skupín lokálneho spoločenstva Slovenska v prvej polovici 20. storočia 194
- Popelková, Katarína: Spoločenské príležitosti stretnávania sa obyvateľov malého mesta v medzivojnovom období 199
- Beňušková, Zuzana: Profesia pôrodných báb v kultúrnohistorickom kontexte 205
- Falťanová, Lubica: Družstevný obchod a lokálna spoločnosť 215
- Sulitka, Andrej: K diferenciácii folklórnych tradícií zanikajúceho lokálneho spoločenstva v národnostne zmiešanej oblasti 224
- Michajlova, Kata: Potulní speváci-žobráci ako sociálna skupina a ich funkcie v spoločnosti 230
- Kiliánová, Gabriela: Žobráci ako spoločenská skupina a jej vzťahy k lokálnemu spoločenstvu 237
- Luther, Daniel: Bratislavské korzo v minulosti 247
- Vánovičová, Zora: K spoločenskej funkcií folklórnych humoristických postáv v meste 253
- Svecová, Soňa: Funkcia spoločenského vedomia v utváraní a existencii etnografických skupín Slovenska 257
- Marušiaková, Jelena: Malé etnické skupiny – pokus o vnútornú klasifikáciu 262
- Dubayová, Mária: K problematike vzťahov cigánskej lokálnej a cigánskej etnickej skupiny 274
- Mann, Arne B.: Výber manželského partnera u Cigánov-Rómov na Spiši 278
- Salner, Peter: Na margo kolokvia 285
- DISKUSIA
- Leščák, Milan: Etnofilm Čadca – poznámky retrospektívne 287
- Urban, Marian: Filmy o ľudovej kultúre a Etnofilm Čadca 292

Luther, Daniel: Vedecký film a videozážnam na Etnofilme Čadca	294
Lužica, René: Etnofilm a televízne programy o ľudo-vej kultúre	295
Diskusia na voľnej tribúne Etnofilmu Čadca 1988	298
Záverečný protokol	300
ROZHĽADY	
Za Emou Markovou (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Pozdrav k jubileu Sone Švecovej (Marta Botíková)	304
K životnému jubileu M. Kaspera (Milan Leščák)	305
Konferencia „Desať rokov inštitucionálneho národopisného výskumu južného Gemera“ (Jozef Liszka)	306
IX. medzinárodné sympózium Ethnographia Pannonica (Juraj Podoba)	306
VIII. medzinárodná konferencia folkloristov v Bulharsku (Hana Hlôšková)	307
Od detskej knihy k bádaniu o rozprávkach (Viera Gašparíková)	308
RECENZIE A REFERÁTY	
Holý, D.: Zpěvní jednotky lidové písni (Soňa Burlásová)	310
Štefanovičová, T.: Osudy starých Slovanov (Monika Kardošová)	311
Dejiny literárnej komparatistiky socialistických krajín (Zuzana Profantová)	311
Norwegische und Isländische Volksmärchen (Gabriela Kiliánová)	312
Nešťastné peniaze (Gabriela Kiliánová)	313
Todorov, D.: Blgarskata etnografia (Peter Slavkovský)	314
Takács, B.: Bibliai jelképek (Olga Danglová)	315
Gömöri Néprajza 1–20 (Jozef Liszka)	316
P. Zelenák: Socializácia živností na Slovensku (Jaroslav Čukan)	318
G. V. Starovojskova: Etničeskaja gruppa v sovremennom sovetskem gorode (Zuzana Profantová)	319
СОДЕРЖАНИЕ	
К ФУНКЦИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ГРУПП В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ И БЫТА – ИСТОРИЧЕСКИЕ И ЭТНОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ	
Филова, Божена: Об этнографическом исследовании общественных групп	8
Сироватка, Олдржих: Группа, народ и нация в концепции фольклора	13
Якубикова, Корнелия: Половая и возрастная дифференциация в свадебных обычаях в Словакии	19
Николич, Десанка: Авторитет и социализация лица в семье	29
Радованович, Миляна: Социализация в сербской этнографии 19-го и первой половины 20-го	
веков	35
Ратица, Душан: Место старых людей в семейной и общественной жизни словацкой деревни	39
Ондерчанинова, Андреа: Общественные контакты старых людей в настоящее время	45
Бенеш, Богуслав: Влияние традиций на возникновение и формирование групп в детских фольклорных ансамблях	51
Профантова, Зузана: Поколение как детерминант в трансмиссии и традиции фольклорного жанра	55
Славковски, Петер: Сезонные рабочие как социальная группа	65
Калявски, Михал: Общественное происхождение ремесленных учеников и договорные отношения в избранных областях Словакии в течение 1889–1938 лет	71
Чукар, Ярослав: Функции подсобного общества в обществе шахтеров	83
Кардошова, Моника: Ремесленники в качестве профессиональной группы и их значение для общественной жизни города в межвоенный период	91
Даруловая, Йолана: Отражение социальных групп в народной прозе	99
Хабовшиак, Антон: Секретный язык продавцов полотна из верхней Оравы как проявление их группового отличия	103
Бандич, Душан: К исследованию ценностных ориентаций научного учреждения в качестве специфичной общественной группы	111
Фролец, Вацлав: Микроструктура традиционного местного общества в Чехии и в Моравии в 19-ом веке	117
Ковачевичова, Соня: Жизнь общества в г. Липтовски Мikuлаш в течение 1830–1945 гг.	135
Лангер, Йиржи: Значение социальной среды для культурной дифференциации в развитии поселения	150
Подоба, Юрай: Отражение социальной структуры в развитии строительной культуры и жилища в словацкой деревне	160
Мериова, Маргита: Возрастная и социальная дифференциация местного общества (на примере танцевальной жизни)	167
Штибраницова, Татьяна: К проблематике территориальных групп (на примере хутора Валаска Бела)	173
Кандерт, Йосеф: Функции так наз. лучших семей в создании ценностных систем среднесловацкой деревни	181
Шковицрова, Зита: Современные функции соседских групп	184
Парикова, Магдалена: Место и функции прислуг в локальном обществе	191
Хорватова, Любица: К вопросу влияния церковной жизни на формирование самодеятельных групп локального общества Словакии в первой половине 20-го века	194
Попелкова, Катарина: Общественные случаи	

встречи жителей небольшого города в межвоенный период	199
Бенюшкова, Зузана: Профессия повивальных бабок в культурно-историческом контексте	205
Фалтинова, Любица: Кооперативная торговля и местное общество	215
Сули тка, Андрей: К дифференциации фольклорных традиций отмирающего местного общества в национально смешанной области	224
Михайлова, Катя: Бродячие певцы-нищие как социальная группа и их функции в обществе	230
Килиanova, Габриела: Нищие как социальная группа и их отношения к местному обществу	237
Лутер, Даниел: Братиславское „корзо“ в прошлом	247
Вановичова, Зора: К общественной функции фольклорных юмористических лиц в городе	253
Швецова, Соня: Функция общественного сознания в создании и существовании этнографических групп в Словакии	257
Марушиакова, Елена: Маленькие этнические группы – попытка к внутренней классификации	262
Дубайова, Мария: К проблематике отношений цыганской местной и цыганской этнической групп	274
Майн, Арне Б.: Выбор супруга у Цыган-Рома в регионе Спиш	278
Салнер, Петер: После колоквия	285
ДИСКУССИЯ	
Лещак, Милан: Этнофильм Чадца – замечания к ретроспективе	287
Урбан, Мариан: Фильмы о народной культуре и Этнофильм Чадца	292
Лутер, Даниел: Научный фильм и видеозапись на Этнофильме Чадца	294
Лужица, Ренé: Этнофильм и телевизионные программы о народной культуре	295
Дискуссия в свободной трибуне Этнофильма Чадца 1988	298
Заключительный протокол совещания жюри Этнофильма Чадца 1988	300
ОБЗОРЫ	
За Эмой Марковой (Ярмила Паличкова-Паткова)	302
Привет к юбилею Сони Швецовой (Марта Ботикова)	304
К жизненному юбилею М. Каспера (Милан Лещак)	305
Конференция „Десять лет институционального этнографического исследования южного Гемера“ (Йозеф Лиска)	306
IX-ый международный симпозиум Ethnographia Panponica (Юрай Подоба)	306
VIII. международная конференция фольклористов в Болгарии (Хана Хлопкова)	307
От детской книги к исследованию сказок (Вера Гашпарикова)	308
РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ	

INHALT

ZUR FUNKTION DER SOZIALEN GRUPPEN BEI DER FORMIERUNG DES GESELLSCHAFTLICHEN BEWUSSTSEINS UND DER LEBENSWEISE – HISTORISCHE UND ETHNOKULTURELLE ASPEKTE	
Filová, Božena: Über die ethnographischen Erforschung der gesellschaftlichen Gruppen	8
Sirovátkova, Oldřich: Die Gruppe, das Volk und die Nation in der Konzeption der Folklore	13
Jakubíková, Kornélia: Die Geschlechts- und Altersdifferenziation in den Hochzeitsbräuchen in der Slowakei	19
Nikolić, Desanka: Die Autorität und Sozialisation des Individuums in der Familie	29
Radošanović, Miljana: Die Sozialisation in der serbischen Ethnographie des 19. und der ersten Hälfte des 20. Jhd	35
Ratica, Dušan: Der Platz der alten Menschen in dem Familien- und Gesellschaftsleben des slowakischen Dorfes	39
Onderčaninová, Andrea: Die gesellschaftlichen Kontakte der alten Menschen in der Gegenwart	45
Beneš, Bohuslav: Der Einfluss der Tradition auf die Entstehung und Formung der Gruppen in Kinderfolkloreensembles	51
Profantová, Zuzana: Generation als eine Determinante in der Transmission und Tradition eines Folkloregenres	55
Slavkovský, Peter: Die Saisonarbeiter als soziale Gruppe	65
Kaňavský, Michal: Die gesellschaftliche Herkunft der Handwerkerlehrlinge und die Lehrvertragsbedingungen in den J. 1889–1938	71
Cukán, Jaroslav: Die Bedeutung des Unterstützungsvereins in einer Bergarbeitergemeinde	83
Kardošová, Monika: Die Gewerbetreibenden als professionelle Gruppe und ihre Bedeutung für das Gesellschaftsleben der Stadt in der Zwischenkriegszeit	91
Darulová, Jolana: Der Reflex der sozialen Gruppen in der Volksprosa	99
Habovštíak, Anton: Über die „Leinwandhändlersprache“ im oberen Orava-Gebiet	103
Bandić, Dušan: Zur Forschung der Wertorientierung eines wissenschaftlichen Instituts als einer spezifischen sozialen Gruppe	111
Frolec, Václav: Die Mikrostruktur der traditionellen lokalen Gemeinschaft in Böhmen und in Mähren im 19. Jhd	117
Kovačevičová, Soňa: Das Gesellschaftsleben in der Stadt Liptovský Mikuláš in den J. 1830–1945	135
Langer, Jiří: Die Bedeutung der sozialen Umwelt für die kulturelle Differenzierung in der Siedlungsentwicklung	150
Podoba, Juraj: Der Reflex der sozialen Struktur in der Entwicklung der Baukultur und Wohnweise in der slowakischen Provinz	160
Štibrányiová, Tatiana: Zur Problematik der terri-	

torialen Gruppen	167
Méryová, Margita: Die alters- und soziale Differenziation in lokaler Gemeinschaft	173
Kandert, Josef: Die Funktion der sog. besseren Familien in der Schaffung der Wertesysteme im mittelslowakischen Dorf	181
Škovierová, Zita: Gegenwärtigen Funktionen der Nachbarsgruppen	184
Paríková, Magdaléna: Die Stellung und Funktionen der Dienerschaft in der lokalen Gemeinschaft	191
Chorváthová, Lubica: Zur Frage des Einflusses des kirchlichen Lebens auf die Formung von Interessengruppen der Lokalgemeinschaft in der Slowakei in der 1. Hälfte des 20. Jahrhundert	194
Popelková, Katarína: Gesellschaftliche Anlässe und Gelegenheiten bei denen sich die Bewohner einer Kleinstadt in der Zwischenkriegszeit trafen	199
Beňušková, Zuzana: Der Hebammeberuf im kulturhistorischen Kontext	205
Falťanová, Lubica: Die Genossenschaftliche Handel und die lokale Gesellschaft	215
Sulitka, Andrej: Zur Differenzierung der Folkloretradition einer untergehenden Lokalgemeinschaft in einer national Gemischten Region	224
Michajlová, Kata: Die Wandernden Sänger-Bettler als soziale Gruppe und ihre Funktionen in der Gesellschaft	230
Kiliánová, Gabriela: Bettler als eine soziale Gruppe und ihre Beziehungen zur lokalen Gemeinschaft	237
Luther, Daniel: Der Korso in Bratislava	247
Vanovičová, Zora: Folklorezyklen über humoristische Gestalten in der Stadt	253
Švecová, Soňa: Funktion des gesellschaftlichen Bewusstseins in der Formierung und Existenz der ethnographischen Gruppen in der Slowakei	257
Marušiaková, Jelena: Kleine ethnische Gruppen – ein Versuch um Klassifikation	262
Dubayová, Mária: Zur Problematik der Beziehungen der lokalen und ethnischen Zigeunergruppe	274
Mann, Arne B.: Die Ehepartnerwahl bei den Zigeuner-Romas in der Region Zips	278
Sainer, Peter: Am Rande des Kolokviums	285
DISKUSSION	
Leščák, Milan: Etnofilm Čadca – Anmerkungen zur Retrospektive	287
Luther, Daniel: Die wissenschaftliche Film und Videoaufnahme in Etnofilm Čadca	292
Lúžica, René: Etnofilm und die Fernsehprogramme über die Volkskultur	295
Diskussion auf der Freien Tribune des Ethnofilms Čadca 1988	298
Schlussprotokol aus dem Filmwettbewerb Ethnofilm Čadca 1988	300
RUNDSCHAU	
Nachruf für Ema Marková (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Jubiläumsgruss für Soňa Švecová (Marta Botíková)	304
Jubiläum von M. Kasper (Milan Leščák)	305
Konferenz „Zehn Jahre der institutionellen volkskundlichen Forschung in Südgerm.“ (Jozef Liszka)	306
IX. Internationales Symposium Ethnographia Pannonica (Juraj Podoba)	306
VIII. Internationale Konferenz der Folkloristen in Bulgarien (Hana Hlôšková)	307
Vom Kinderbuch zur Märchenforschung (Viera Gašparíková)	308
BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE	

CONTENTS

TO THE FUNCTION OF SOCIAL GROUPS IN SHAPING THE SOCIAL CONSCIOUSNESS AND THE WAY OF LIFE – HISTORICAL AND ETHNOCULTURAL ASPECTS

Filová, Božena: On ethnographical research of social groups	8
Sirovátká, Oldřich: The group, the people and the nation in the conception of folklore	13
Jakubíková, Kornélia: Sexual and age differentiation in the wedding customs in Slovakia	19
Nikolić, Desanka: Authority and socialization of the individual in family	29
Radošanović, Miljana: Socialization in Serbian ethnography of 19th and the first half of 20th century	35
Ratica, Dušan: The role of old people in the family and in social life of the Slovak village	39
Onderčaninová, Andrea: Social contacts of old people at the present time	45
Beneš, Bohuslav: The influence of the tradition on the rise and shaping of groups in the children's folklore	51
Profantová, Zuzana: Generation as a determinant in the transmission and tradition of folklore genre	55
Slavkovský, Peter: Seasonal workers as a social group	65
Kaľavský, Michal: The social origin of artisan's apprentices and the contractual relationships in the chosen regions of Slovakia within the years 1889–1938	71
Cukán, Jaroslav: The function of a subsidiary association in mining village	83
Kardošová, Monika: Craftsmen as a professional group and their significance for the social life in town in the interwar period	91
Darulová, Jolana: The reflection of social groups in folk prose	99
Habovštík, Anton: The secret language of upper-Oravian linen-dealers as the expression of their group distinction	103
Bandić, Dušan: To the study of value orientation of a scientific institution as a specific social group	111
Frolec, Václav: Microstructure of the traditional local community in Bohemia and Moravia in the 19th century	117
Kovačevičová, Soňa: The life of associations in Liptovský Mikuláš within the years 1830–1945	135

Langer, Jiří: The significance of social environment for the cultural differentiation in the development of settlement	150
Podoba, Juraj: The reflection of social structure in the development of building culture and dwelling in the Slovak villages	160
Méryová, Margita: The age and social differentiation of the local community (based on the example of dancing life)	167
Štibrányiová, Tatiana: To the problems of the territory groups (on the example of a new-ground settlement Valaská Belá)	173
Kandert, Josef: The function of the so-called better families in creating the value systems in the village of central Slovakia	181
Škovierová, Zita: The present-day functions of neighbour groups	184
Paríková, Magdaléna: The position and function of servants in local community	191
Chorváthová, Ľubica: To the question of influence of the religious life on shaping the interest groups of the local community of Slovakia in the first half of 20th century	194
Popeľková, Katarína: Social occasions of meeting the inhabitants in a small town in the inter-war period	199
Beňušková, Zuzana: The profession of midwives in the cultural and historical context	205
Fal'ánová, Lubica: The cooperative trade and local community	215
Sulitka, Andrej: To the differentiation of folklore traditions of the extinguishing local community in the region with mixed nationalities	224
Michajlova, Kafa: Itinerant singers-beggars as a social group and their function in society	230
Kiliánová, Gabriela: Beggars as a social group and their relations to the local community	237
Luther, Daniel: The Bratislava promenade in the past	247
Vanovičová, Zora: To the social function of folklore characters in the town	253
Švecová, Soňa: The function of social consciousness in the shaping and existence of ethnographical groups in Slovakia	257
Marušiaková, Jelena: Small ethnic groups – an attempt at the internal classification	262
Dubayová, Mária: To the problems of the relations between the gipsy local and the gipsy ethnic group	274
Mann, Arne, B.: Choice of marital partner in Gipsies-Roma in the region of Spiš	278
Salner, Peter: Remarks on Colloquy	285
DISCUSSION	
Lešák, Milan: Ethnofilm Čadca – Retrospective Remarks	287
Urban, Milan: Films about Folk Cultur and Ethnofilm Čadca	292
Luther Daniel: Scientific film and Video-record on the Ethnofilm Čadca	294
Lužica, René: Ethnofilm and television programmes about folk cultur	295
Discussion on free tribune of Ethnofilm Čadca 1988	298
The final protocol from the session of the Jury of Ethnofilm Čadca 1988	300
REVIEWS	
After Ema Marková (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Salution to the anniversary of Soňa Švecová (Marta Botíková)	304
To the anniversary of M. Kasper (Milan Lesčák)	305
The Conference entitled "Ten years of the institutional ethnographic research of south Gemer region (Jozef Liszka)	306
The IXth International Symposium of Ethnographia Pannonica (Juraj Podoba)	306
The VIIth International Conference of folklorists in Bulgaria (Hana Hlôšková)	307
From children's books to the investigation of fairy-tales (Viera Gašparíková)	308
BOOKREVIEWS AND REPORTS	

FUNKCIE SPOLOČENSKÝCH SKUPÍN PRI FORMOVANÍ SPOLOČENSKÉHO VEDOMIA A SPÔSOBU ŽIVOTA

– HISTORICKÉ A ETNOKULTÚRNE ASPEKTY

V dvojčísle 1–2/1990 časopisu Slovenský národopis sprístupňujeme súbor príspevkov, orientovaných na spoznávanie funkcií spoločenských skupín pri formovaní spoločenského vedomia a spôsobu života, a to z historických a etnokultúrnych aspektov bázania. Väčšina príspevkov odznela na vedeckom kolokviu, venovanom tejto výskumnnej úlohe (Piešťany, 29. V. – 1. VI. 1989) a zachováva si i v publikačnom spracovaní charakter potrebný pre spoločné kolokviálne overovanie a precizovanie poznatkov. Niektoré príspevky vznikli dodatočne na objednávku redakcie (D. Nikoličová, M. Radovanovičová, D. Bandič, A. Habovštiak, J. Marušiaková).

Kolokvium nadviazalo na cyklus pracovných stretnutí a seminárov Národopisného ústavu SAV k danej problematike. Znamenalo prvú etapu jej zmapovania z hľadiska poznávacích cieľov etnografickej a folkloristickej vedy. Takýto cieľ si kladie i dvojčíslo, ktorým výsledky riešenia sprístupňujeme. Novembrový prudký zvrat spoločenských pomerov v našej vlasti, otvárajúci pozitívne predpoklady pre reálne uplatnenie demokracie v živote jednotlivca a celej spoločnosti, znamená i pre etnografiu a folkloristiku rozšírený priestor uplatnenia jej poznatkov. Znamená pre ňu výzvu pravdivými analýzami spoločenskej skutočnosti z hľadiska jej historických a etnokultúrnych determinácií prispievať k jej hlbšiemu poznávaniu a najmä zdokonalovaniu. Redakcia časopisu Slovenský národopis víta a prijíma túto výzvu. Je presvedčená, že i súbor príspevkov nášho dvojčísla – pripravených ešte pred novembrovými udalosťami 1989 – naznačuje, že etnografia a folkloristika u nás má pre pravdivé a nezužované vedecké zhodnocovanie vývinu spoločnosti vlastné pozitívne skúsenosti a východiská s cieľom humanizovať ju, ktoré sa v našom časopise odrážalo už v predchádzajúcom období.

REDAKCIÁ

O ETNOGRAFICKOM VÝSKUME SPOLOČENSKÝCH SKUPÍN

BOŽENA FILOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Výskumná úloha venovaná rozpoznaniu miesta a významu spoločenských skupín rôznych úrovní vo vývine spôsobu života ľudu a jeho spoločenského vedomia predstavuje akýsi svojský vedecký uhol pohľadu v celkovom poznávacom zámere tejto vedy, ktorého cieľom je vytvorenie pravdivého obrazu o celostných tradíciách vývinu spôsobu života ľudu. Potreba uprednostniť na určitý čas práve tento vedecký prístup sa ukázala pri kompletizácii doterajších teoretických a materiálových poznatkov slovenskej etnografie a folkloristiky. Pri konkrétnnej interpretácii pôsobenia mechanizmov tradícií sme často pocítovali medzera v našom poznaní. Ako a prečo vlastne tátu medzera vznikla, čo je jej príčinou?

Vychádzajúc z analýzy doterajšej vedeckej činnosti slovenskej etnografie a folkloristiky (najmä jej novšieho obdobia) možno konštatovať, že prioritnou v nej dlhé obdobie bola orientácia na výskum veľkých blokov etnokultúrnych tradícií – celonárodných, regionálnych, lokálnych. Ich vnútorné zmeny, prejavujúce sa vo vývine rozmanitosťami a novými formami pospolitných hodnôt, sme sledovali len okrajovo a spravidla vysvetlovali vplyvmi všeobecného historického vývinu. Zdá sa, že sme si pritom nedostatočne všímali, ako s vplyvmi samotného historického vývinu *paralelné pôsobia* vplyvy vychádzajúce zvnútra skúmaných celkov. Od všeobecných sa tieto zmeny odlišovali inak vznikajúcou i pôsobiacou vnútornou rozmanitosťou, mnohorakosťou a diferencovanosťou. Pravdepodobne preto nám dosť často unikalo i zistenie, že táto vnútorná mnohotvárnosť je v podstate samostatnou *horizontálne pôso-*

biacou dynamikou ekológie kultúry a spôsobu života ľudu. Jej sila bola aktivizujúca a prejavovala sa na jednej strane dynamizujúcou schopnosťou prevrstvovať model kultúry každodenného života jedinca v spoločenstve, selektovať v tomto modeli a následne i inovovať z celku lokálnych tradícií potrebné elementy. Na strane druhej sa prejavovala stabilizačne: dôsledným tradovaním a zachovávaním vybraných elementov sa tieto napájali na trend všeobecného historického vývoja už ako vedľa seba paralelne pôsobiace samostatné vrstvy a subsystémy, fungujúce v živom organizme celého spoločenstva vo vzájomných interakciách, ako časti s celkom, resp. ako časti navzájom – ako *mnohost' vo vyvíjajúcej sa celostnosti.*

Uvedené subsystémy tradícií spôsobu života ľudu mali pospolitostný, kolektívny, teda nadindividuálny charakter. Zmyslom ich pôsobenia bolo upravovanie, „organizovanie“ vzájomných ľudských vzťahov tak, aby zabezpečovali jednotlivému príslušníkovi daného spoločenstva v reálnom čase jeho biodromálneho cyklu zaradenie do života celku a tým zároveň zvýšenie homogénnosti a sily tohto celku. Dialo sa tak pomocou *stredných úrovní tohto organizmu*, prostredníctvom viacerých, vedľa seba pôsobiacich ľudských zoskupení a vrstiev spoločenstva, ktoré pracovne v našom projekte nazývame spoločenskými skupinami.

Skúsenosti z takto zameraného výskumu sú u nás zväčša len individuálne, nie sú preto zatiaľ dostatočne známe. Vedľa len nedávno, v snahe lepšie pochopiť konkrétny každodenný tok tradícií spôsobu života v jeho jednotlivostiach a celostnosti začala sa skú-

mať rodina, ktorá je kvantitatívne najrozšírenejšou sprostredkujúcou bunkou medzi pospolitostou a jedincom. Skúmať sa začala a mala by sa i naďalej ako časť väčšieho celku, ako miesto, v ktorom možno rozpoznať pôsobenie tradícií spôsobu života väčšej pospolitosti a zároveň ako najorganickejšie miesto pre sebarealizáciu človeka-jednotlivca. Pre jedinca je rodina sprostredkujúcou jednotkou, ktorá regulujúc procesy tvorby životného spôsobu a kultúry správania reguluje i tvorbu osobnosti. Tak ako doteraz ani v budúcnosti by nemalo íť o skúmanie rodiny ako uzavretej inštitúcie, ale naopak, ako prostredia zároveň otvoreného i neotvoreného okolia, ktorého poznanie dovoľuje postihnúť dosť verne trendy kultúry každodenného života jedinca i celku.

Štúdiom rodiny sa otvoril prvý cieľavedomý výskum funkcií spoločenských skupín vo vývine spoločenského vedomia a spôsobu života z hľadiska ich historických a etnokultúrnych determinácií. Úžitok tohto prístupu – už z hľadiska výskumu spoločenských skupín – spočíva okrem zhromaždenia určitej materiálovej a dokumentačnej bázy i v niekoľkých teoretických zisteniach.

1. Specifikum etnografie uprostred iných vedných disciplín, skúmajúcich túto problematiku, treba hľadať v tom, že pre svoje komplexné poznanie potrebuje sledovať neustále *interakcie jedinca s daným celkom* (skupinou) a následne vznikajúce spätné väzby. Je to už osvedčený metodologický prístup etnografie. Jeho použiteľnosť neklesá, ale práve naopak, rastie smerom do súčasnosti, keď ide o komplexné vedecké pochopenie trendov moderného sveta a jednotlivca v ňom.

2. Vedecký prínos z orientácie na štúdium skupín ako sprostredkujúcich platforiem medzi jedincom a spoločenstvami rôznych úrovni postihli a využívajú mnohé vedné odbory spoločenskovedného ale i prírodovedného zamerania. V súbore medzioborového riešenia problematiky je pre etnografiu špecifický a hlavný predovšetkým jej historický princíp. Presnejšie, úsilie o postihnutie práve toho konkrétno-historického v skúmaní

všetkých úrovní spoločenských skupín, vrátane historicky konkrétnych vzťahov a prejavov skupiny v skupine. Etnografia viac ako ktorýkoľvek iný vedný odbor študujúci spoločenské skupiny si uvedomuje časový faktor ich fungovania, pri niektorých vlastne časové ohraničenie existencie týchto skupín. Toto časovo historické vymedzenie sa okrem širšieho, všeobecne historického radenia určuje:

- a) vekom človeka a ohraničenosťou jeho účasti v spoločenskej skupine vzhľadom na životný cyklus jedinca, ktorý súvisí s jeho prestupmi z jednej životnej role do inej;
- b) vzhľadom napr. na ročný cyklus práce, ktorý tiež má svoje časové vymedzenia. Tu sa časové a historické určenia prevrstvujú v horizontálnom, ale súčasne i vertikálnom zábere. Ide napr. o špecifické sekundárne zamestnania slovenského vidieckeho človeka – a to i na úrovni špecializovaných zamestnaní – ktoré sa ohraničovali časopriestorovo v rámci ročných cyklov i väčších historicko-spoločenských formácií.

Konkrétno-historická analýza sa vyžaduje zvlášť pri sledovaní etnosociálnych organizmov, ktoré pri štúdiu formovania spoločenského vedomia a spôsobu života charakterizujeme ako vyššie úrovne kategórie spoločenských skupín, s možnosťou skúmania veľkého rozpätia interakcií mechanizmov tradícií skupín v rámci jedného etnosociálneho organizmu.

3. Jednotlivé spoločenské skupiny sú pre etnografiu dôležité tým, že vyberajú a dodržiavajú z globálneho obsahu spôsobu života a vedomia svojej spoločnosti (ako bazálnej spoločnosti) práve určité elementy, resp. segmenty či súbory týchto elementov. Nimi akoby signalizovali skupinu. Elementy sa v skupine intenzifikujú, resp. inováciou a selektovaním sa oživujú a môžu sa rozvinúť i do samostatne pôsobiacej tradície. Segmenty týchto elementov sa často potom ako života-schopné, a teda i dosť stabilné a odolné, napájajú na iné elementy vedomia, rovnorodené z hľadiska svojej životnosti a normatívnosti, čím sa proces identifikácie so skupinou upevňuje, rozvíja a kontinuuje. Napr. konfe-

sionálna identifikácia sa niekde tak tesne spojí s etnokultúrnou, že sa nedajú bez odborného rozboru rozpoznať. Na mnohých miestach súčasného sveta sa konfesionálna príslušnosť identifikuje a signalizuje viac vybranými elementami tradícii materiálnej kultúry skupiny, a nie akoby sa dalo očakávať, elementami vedomia a viery.

Príčiny dlhodobého fungovania niektorých skupín preto treba hľadať často práve v odolnosti a pretrvávaní konkrétnych elementov ich spôsobu života. Otázkou pre výskumníka ostáva, či a nakoľko sú faktorom stmelenia skupiny len navonok, a nakoľko vnútorme. Príčiny bývajú rozpoznameľné, ale i veľmi hlboko skryté. Poukazujú nie len na odolnosť týchto elementov spôsobu života voči zmenám, ale práve i na zotrvačnosť uvedomenia si ich významu pre tú-ktorú spoločenskú skupinu. Ide tu o akýsi technologický postup ekológie tradície ako zvláštny mechanizmus spoločenského vedomia ľudstva. Takéto rozpoznávanie elementov kultúry a vedomia má pre etnografiu i vyšší význam a úžitok. Pomáha vlastne reálne kategorizovať spôsob života a vedomia ľudu v jeho zložkách a elementoch, uvedomovacej a hodnotiaci činnosti, v ich silnej vzájomnej podmienenosti. Pomôže tým odhaliť také úseky a prejavy spôsobu života človeka a jeho vedomia v spoločenstve, ktoré zatiaľ iné vedné odbory, zaobrajúce sa výskumom týchto fénoménov, nevidujú ako dôležité.

4. Výskum spoločenských skupín a ich funkcií vo vývoji spôsobu života ľudu priniesie už i v prvej fáze riešenia projektu mnohé cenné poznania. Často pre nás budú mať hodnotu objavov. Fáza, ktorú teraz realizujeme, akoby hrozila extenzívnosťou: treba zaevidovať všetky známe úrovne formovania sa ľudí do celkov, ktoré im (v minulosti i v súčasnosti) dávajú istotu zaradenosti a ňou určujú, resp. i optimalizujú ich hospodársky a spoločenský status. Ale bez fázy zamapovania skupín, fungujúcich v dejinách a súčasnosti nášho ľudu ako skrytý faktor tvorby rozmanitostí v kultúrnych a sociálnych hodnotách tejto pospolitosti, nemožno prejsť k poznávaniu mechanizmov vzniku

a pôsobenia vnútorných tradícií jednotlivých skupín, vzťahov týchto tradícií s tradíciami iných skupín.

Dôležité je uvedomiť si pritom *paralelnú účasť jedinca v niekoľkých skupinách v jednom historickom čase*. Táto životne nevyhnutná akoby rozdvojenosť človeka je vynútená jeho fyziologickou, existenčnou i tvoriacou potrebou v hľadaní istejšej zaradenosti a záštity pre svoju sebarealizáciu. Práve toto hľadanie a v ňom pocit možnosti relatívneho výberu je dôležitým prvkom v *identifikačných procesoch osobnosti*. Účasť v skupine umožňuje človeku spoznávať reálne mechanizmy identifikácie celku, a teda i jednotlivých členov. Ide pritom vždy o vzájomné ovplyvňovanie, teda i dodržiavanie i inovovanie existujúcich noriem správania, o tvorbu životných motivácií ako dôležitej súčasti každodenného vedomia človeka.

5. Tieto zistenia upozorňujú na *spolupatričnosť, kolektívnosť ako primárnu normu a hodnotu skupiny*. I v súčasnosti výskum naznačuje podvojnosť tejto normy, a to jej privátny a verejný aspekt, fungujúci v uvedomelom a neuvedomelom správaní skupín i ich jednotlivých členov. Danú okolnosť si uvedomujeme zvlášť pri sledovaní *sociálnej komunikácie*, jej foriem a noriem – v čom existuje i v súčasnom svete určitá dávka tabuizovania. Medzi našimi poznatkami objavujú sa viaceré také, ktoré upozorňujú alebo priamo naznačujú na dlhodobé pôsobenie archetypov správania v procesoch sociálnej komunikácie, príčiny ich diferencovanosti a špecifickosti treba hľadať v skupinách.

Spolupatričnosť, kolektívnosť ako postulát a humánna idea je skutočne stálym sprievodom človeka v dejinách. Nachádzame ho v jeho vedomí, ale i v obyčajnom živote a práci. Etnografia možno hlbšie ako to umožňujú iné vedné odbory spoznáva túto pozitívne atavistickú normu života človeka práve v jej vnútorných protirečeniach. V dlhodobom historickom vývoji ľudských pospolitostí ju sleduje od jej prvotnej biologickej-spoločenskej normy zachovania ľudských celkov rôznych úrovní až po inštitucionalizované i dobrovoľné zoskupenia moderného

sveta s rôznymi i protichodnými motiváciami.

6. Budúca fáza našich výskumov môže inšpirovať i nové teoretické hodnotenia tohto sprostredkujúceho článku života človeka v spoločnosti, najmä ak budú vznikať na základe viacodborového štúdia. *Etnografia do nich zrejme prispeje poukázaním na osožnosť mnohorakosti pre zdravý proces tvorby života a jeho kvality a poukázaním na nebezpečie jeho unifikovanosti.*

7. Poznatky o paralelnosti pôsobenia spoločenských skupín v minulosti upozorňujú, že poznanie o nich – o špecifickosti ich fungovania, zvyklostí, správania – sa dostávalo do vedomia jednotlivca určitej historicky konkrétnej etnokultúrnej komunity v podobe *syntetizovaného každodenného vedomia* o nich, čo zároveň zabezpečovalo ich *rešpektovanie a tolerovanie*. Ide o veľmi závažnú historickú skúsenosť, v ktorej požiadavka a úsilie tolerovania iných bola dlhodobou súčasťou noriem právneho a kultúrneho vedomia väčších ľudských celkov.

Moja úvaha o zmysle a význame etnografického výskumu spoločenských skupín tiež má svoj vnútorný konkrétno-historický rozmer. Vychádza z konkrétnych podmienok vedy i praxe, ktoré vyprovokovali náčrt gnozeologického zámeru problematiky ako výskumnej úlohy nášho vedného odboru. Stavia na doteraz už dosiahnutých čiastkových výsledkoch výskumu i jeho teoretických rozpracovaniach a predkladá návrh jeho ďalších etáp. Za dôležité pritom považujem vedomé úsilie vyhnúť sa extenzívnosti výskumov a zachovať naďalej kolokviálne ovzdušie spoločného uvažovania o už známom a ešte neznámom. Vtedy impulzy z jednotlivých úsekov rozpracovania problematiky spoločenských skupín budú môcť zabezpečiť hlavný predpoklad splnenia cieľa vedeckej úlohy – komplexné vnímanie predmetu nášho bázania.

Na základe už vypracovaných a publikáčne prístupných podkladov* i pracovných uzáverov, ktoré vznikli na pôde seminárov NÚ SAV k tejto problematike, považujem za užitočné okruhy pracovného postupu:

a) Pokračovať v typologizácii a systematizácii spoločenských skupín nášho teritória v doterajšom vývine a súčasných zmenách a to z hľadiska ich historickej a etnografickej kategorizácie, s pokusom o určenie základných znakov. Pri tomto pokuse zrejme pomôžu konkréta, získané štúdiom stratifikácie lokálneho spoločenstva v minulosti.

b) Doplňovať a kompletizovať materiálové i teoreticko-zovšeobecňujúce poznatky o spoločenských skupinách z hľadiska špecifík hospodársko-sociálneho vývoja nášho teritória. Mám tu na mysli profesionálne spoločenské skupiny (poľnohospodárske a iné sezónne migrácie za prácou, rôzne výrobné skupiny, najmä zo starších fáz vývinu nášho národa) ako prenosov nielen nových technologických postupov z cudzieho do domáceho prostredia, ale ako sprostredkovateľov a normovateľov potreby výraznej sociálnej adaptácie. Takáto adaptácia vyžadovala inú, vyššiu mieru tolerancie voči dovtedy neznámym pracovno-organizačným postupom, modifikovala, resp. i kultivovala sociálnu otvorenosť a uznávanie iných kultúrnych modelov. Učila tolerancii na širokom úseku spôsobu života, kultúry, správania. Pri výskume tu pravdepodobne pôjde o prostredie i iných ako len úzko špecializovaných roľnícko-pastierskych zamestnaní. Vandrovky podomových výrobcov, remeselníkov, robotníkov, pobyt v iných prostrediach, život v mestách ako sídlach rôznorodých výrobcov s odlišnosťou ich pracovno-organizačných noriem i vonkajších znakov ich etikety a zvyklostí vyžadovali od našich predchodcov dennú potrebu konfrontácie s nimi (v začiatku ich pobytu teda konfrontáciu s opozíciou), učili ich každodennej sociálnej a kultúrnej aktivite.

c) Výskum rodiny ako malej skupiny bude dôležitý najmä pri výskume vyššej úrovne skupín etnosociálnych organizmov (národných menšíň, etnických skupín, etnických enkláv a diaspor), kde práve rodina ako nositeľ etnokultúrnych procesov odhaľuje ich dynamiku i ich spájanie s procesmi všeobecne civilizačnými.

d) Pri rozpracovávaní ktoréhokoľvek

z naznačených úsekov bude potrebné kompletizovať získané poznatky do toho cieľa našej vedeckej činnosti, ktorý označujeme ako pokus o teóriu tradície z hľadiska jej komplexnej filozoficko-kultúrnej kategorizácie.

e) Dá sa preto predpokladať, že takto získané materiálové poznatky a teoretické zovšeobecnenia budú sa môcť použiť pri veľkých syntetických úlohách a dokumentač-

ných projektoch našej vednej disciplíny (Encyklopédia národopisu Slovenska, Centrum vedeckých informácií o vývine spôsobu života ľudu Slovenska a ď.). Použiteľné môžu byť i pri budúcich medziodborových bádaniach a úsiliach akými sú: výskum človeka, univerzálné a národné historické vedomie a potreba modelovania komplexnej ľudskej identity moderného človeka.

* *Poznámka*

Ide najmä o príspevky: Salner Peter, Spoločenské skupiny v tradičnom lokálnom spoločenstve; Slavkovský Peter, Rodina ako výrobno-hospodárska skupina; Ratica Dušan, Problematika fungovania skupiny a jej etnografický kontext – (rozmnožené pre potreby NÚ SAV v r. 1987) ako aj blok príspevkov autorov J. Botíka, S. Švecovej, A. Krupu o etnografických skupinách, uverejnený v Národopisných informáciách 1988 č. 2.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej akadémie vied

Ročník 38, 1990, číslo 1–2

Vychádza štyri razy do roka

Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka

Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka

PhDr. ZORA VANOVICHOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc., PhDr. Soňa Burlasová, DrSc., doc. PhDr. Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparíková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosáľová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc., PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Viera Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, št. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 26,-; celoročné predplatné Kčs 104,-

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma PNS – ÚED, Bratislava, ale aj každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS – Ústredná expedícia a dovoz tlače, Nám. Sloboď 6, 884 19 Bratislava

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1990

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Академии Наук

Год издания 38, 1990 № 1–2

Издаётся четыре раза в год

« ВЕДА », издательство Словацкой Академии Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Лениново нам. 12

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 38, 1990, Nr. 1–2 Erscheint viermal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences

Volume 38, 1990, No. 1–2

Published quarterly by VEDA, the Publishing House of the Slovak Academy of Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de l'Académie slovaque des sciences

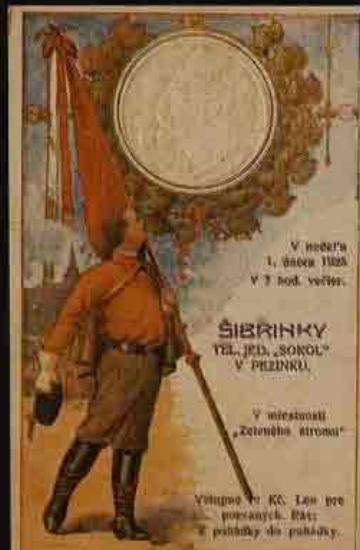
Année 38, 1990, No. 1–2

Parait quatre fois par an. Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie slovaque des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

Distributed in the socialist countries by SLOVART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Czechoslovakia, Distributed in West Germany and West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik Deutschland. For all other countries, distribution rights are held by JOHN BENJAMINS, B. V., Periodical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Amsterdam HOLLAND

Index 49 616
Cena Kčs 52,—